

diagnostic methods of fund in the system of modern assessment.

Key words: *design education, testing, model, competences.*

УДК 378.041

Чугунова М.М.,

викладач кафедри академічного

та естрадного вокалу

Інституту мистецтв Київського університету

Імені Бориса Грінченка

РОБОТА НАД ХОРОВОЮ ПАРТИТУРОЮ
У ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто деякі аспекти диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва; висвітлено етапи роботи над хоровою партитурою, запропоновано методи роботи над нею з використанням інформаційних технологій.

Ключові слова: *диригентсько-хорова підготовка, хорова партитура, аналіз хорової партитури, інформаційні технології.*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми дослідження зумовлена зростанням вимог до якості освіти, зокрема й у музично-педагогічній галузі. Сучасний фахівець мистецького профілю має бути творчою особистістю, швидко адаптуватися до динамічних змін ринку праці.

Однією з складових фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва є диригентсько-хорова. Результатом цієї

підготовки є комплекс сформованих компетентностей: здатність до музично-теоретичного аналізу хорової партитури; здатність до створення музично-слухового уявлення про хорову партитуру; здатність до виконання хорової партитури на фортепіано; здатність до внутрішнього прослуховування та відтворення кожної хорової партії партитури; здатність до добору диригентських жестів та пластичних засобів виразності, володіння технікою диригування; здатність до створення інтерпретаційної моделі виконання хорового твору; здатність до самостійної роботи над партитурою; здатність до естетичної оцінки хорової партитури.

Важливе місце у зазначеному комплексі належить умінню читати хорові партитури, здійснювати виконавський аналіз хорового твору через розкриття взаємодії музики і поетичного тексту з погляду відповідності їхніх форм (композиційний рівень), а також співвідношення художньої образності музичного і поетичного текстів, музичних і поетичних засобів виразності, відповідності поетичних тем, образів, мотивів музичним, проникнення крізь музичний текст в авторський образний світ, визначення кульмінації, співвідношення наголосів у слові та музиці [1, 54].

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблему диригентсько-хорової підготовки вчителя музичного мистецтва, розглядали в хорознавчому (О. Бенч-Шокало, А. Лашченко та ін.); диригентсько-хоровому (С. Горбенко, П. Ковалик, А. Козир, Л. Костенко, А. Кречківський, Л. Сверлюк, С. Світайло та ін); вокально-хоровому (Л. Лабінцева, О. Стахевич та ін) аспектах.

Мета статті — проаналізувати роботу над хоровою партитурою у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Завдання статті:

- розглянути деякі аспекти диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема читання хорової партитури;
- окреслити етапи роботи над хоровою партитурою;
- запропонувати методи роботи над хоровою партитурою з використанням інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. У процесі диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва важливо врахувати його індивідуальність, здатність до творчого самовираження,

рівень його підготовленості, наявність сформованих професійних якостей для майбутньої музично-педагогічної діяльності.

Як було вище зазначено важливою складовою диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва є читання хорових партитур. Підготовча робота над хоровою партитурою передбачає всебічний її аналіз. Аналіз у психології — це реальний чи мисленнєвий поділ об'єктів і явищ на складові, виокремлення в них елементів, ознак і властивостей. Без аналізу не можливе чуттєве пізнання [3, 20].

Результатом зазначеного процесу будуть сформовані аналітичні вміння: чітке уявлення про взаємодію художніх засобів, розуміння виражальних можливостей елементів музичної мови, здатність охопити характерні прояви авторського стилю та інші. В.Л. Живов вважає, що «такі уміння уточнюють і загострюють сприйняття музики, розширюють інтелектуальний горизонт, допомагають студенту самостійно орієнтуватися у формі та змісту твору, розвивають спостережливість, сприяють кращому запам'ятовуванню музичного матеріалу» [2, 29].

План аналізу хорових партитур містить у собі:

- загальний аналіз змісту, основну ідею, сюжет; літературний текст, його автор, час створення; композитор, його біографічні дані, характеристика творчості;
- відомості про твір, що вивчається — його місце і значущість у творчості композитора;
- музично-теоретичний аналіз: форма твору загалом та структура окремих частин, музичні теми та їх розвиток, склад викладу, ладотональний план, гармонія, метроритм, інтервальний склад, роль акомпонементу;
- вокально-хоровий аналіз: тип та вид хору, характеристика хорових партій у контексті діапазону, текстури, голосоведення, особливості строю, ансамблю, хорової фактури, манери звуковедення, дихання, дикції;
- виконавський аналіз — розкриття зв'язку літературного та музичного текстів, визначення всіх засобів музичної виразності, розтлумачення усіх термінів та показників метронома;
- визначення всіх основних складнощів — вокально-хорових, ритмічних, гармонічних, виконавських тощо [2, 9].

Таким чином, аналіз партитури сприяє якіснішому засвоєнню хорового твору. У процесі роботи над хоровою партитурою

визначаються стилістичні, інтерпретаційно-виконавські особливості твору, засоби музичної виразності, через які розкривається художній образ хорового твору, виявляються вокально-хорові складнощі які можуть виникнути у ході оволодіння та виконання твору.

Аналіз хорової партитури складає основу інтерпретаційно-виконавської моделі, визначає певні засоби музичної виразності для його пластичного відтворення. Тому робота над хоровою партитурою передбачає декілька етапів.

На першому етапі роботи над хоровою партитурою створюється музично-слухове уявлення про неї. Важливим елементом тут є гра хорової партитури на фортепіано. Виконуючи партитуру на фортепіано необхідно зімітувати на інструменті хорове звучання, контролюючи внутрішнім слухом кожен хорову партію, а також і весь хоровий твір. Для максимального наближення звучання інструмента до хорової звучності необхідно грати партитуру максимально зв'язно. Особливо треба слідкувати за точністю цезур, правильним виконанням фразування (дихання як у хорі). Бажано, щоб студент ознайомився із твором через аудіо-запис або у виконанні наживо. Це допоможе йому в ознайомленні із твором в осмисленні його змісту та буде сприяти більш усвідомленому та виразному виконанню на фортепіано. Таким чином, відчувши у процесі гри всі елементи хорового звучання, студент уявляє художній образ твору. Це посилює його емоційний настрій, пробуджує естетичні почуття, підвищує інтерес до хорового твору, викликає бажання опрацювати його.

Другий етап роботи над хоровою партитурою передбачає поступове поглиблення у сутність твору, що вивчається. Це перш за все аналіз хорової партитури. Аналіз хорової партитури необхідно розпочинати з вивчення конкретних суспільно-історичних умов життя автора твору, їх впливу на естетичні погляди композитора. Ознайомлення з творчістю автора допомагає доповнити або знайти невідомі риси музичного образу. Вивчення біографічних даних, епохи, в якій творив композитор дасть можливість реконструювати історію написання музичного твору, створення його художнього образу. Дослідження цих компонентів є необхідним для визначення теми та ідеї твору, осягнення художнього образу, розкриття механізму сприйняття твору слухачем. Вивчення літературного тексту має бути розширене у напрямку дослідження

його першоджерела, літературної форми, її впливу на музичну структуру.

Важливим елементом аналізу хорового твору є визначення засобів музичної виразності, за допомогою яких розкривається художній образ, а саме: мелодію, гармонію, ритм, метр, темп, агогіку, лад, тональність, фактуру, музичну форму, динаміку, звуковидобування, штрихи, супровід тощо. Визначення засобів музичної виразності необхідне для глибокого проникнення в художній образ твору, відчуття його змісту, відчуття логіку його побудови — у цілому та його складових, кульмінаційних моментів тощо. Таким чином, художній образ хорового твору визначається в комплексному співставленні всіх засобів музичної виразності, де особливу увагу треба звернути на вирішення проблеми хорового звучання.

I, нарешті, на *третьому етапі* роботи над хоровою партитурою, здійснюється відбір диригентських жестів та оволодіння пластичними засобами виразності, що необхідні для реалізації змісту партитури. Опрацювання партитури передбачає визначення плану диригентського керування виконання твору, пошуку та знаходження оптимальних диригентських жестів для адекватного відтворення художнього образу та цілісності музичного твору.

Завданнями добору диригентських жестів в мануальній техніці є визначення:

- прийомів вступу, афтактів;
- прийомів зняття звучання хору, хорових партій;
- ритмічної структури твору у диригентських жестах;
- темпу твору, його взаємозв'язку з характером та прийомами диригування;
- динаміки (прийомів, навичок показу динамічних відтінків, амплітуди жестів);
- штрихів та їх відтворення у диригентських жестах;
- осмислення та усвідомлення музичного фразування, цезур;
- визначення кульмінації хорового твору у цілому і окремих його частин.

Вважаємо важливим висвітлити питання запам'ятовування хорової партитури. Психологічно виправданим є вивчення партитури невеликими уривками, поступово їх з'єднання між собою. Ці уривки мають бути у формі речення або фрази, що несуть певну змістову значущість, що активізує музично-слухову пам'ять. Свідома

робота сприяє запам'ятовуванню твору на противагу механічному повторенню. У певній мірі процесу запам'ятовування допомагає не тільки слухове, а й зорове сприйняття

Творчим результатом усієї попередньої роботи над хоровою партитурою має бути виконавська модель інтерпретації твору, що вивчається. Формування виконавської моделі передбачає створення у виконавця загальних чуттєвих уявлень про твір, його образно-емоційну будову, характер, початкові дані про його форму, структуру, стиль, драматургічний розвиток. Отже, робота над хоровою партитурою, зокрема читання партитури, є основою для розвитку самостійної творчо-дослідницької діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Останнім часом база знань стала більш доступною і різноманітною. З'явилась можливість працювати з численними джерелами інформації. У музичній освіті все частіше використовуються комп'ютерні мультимедійні технології. Комп'ютерне середовище формує умови для розвитку інноваційного мислення, забезпечує можливість створити передумови для інтелектуального та особистісного розвитку студентів, розвинути творчо-дослідницькі вміння.

Отже, одним із найважливіших завдань вищої педагогічної й, зокрема, музично-педагогічної освіти є підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності, до сприймання й відтворення у власній роботі соціальної, наукової, художньої та естетичної інформації, до усвідомлення наслідків її впливу на духовний світ особистості.

Сучасний музичний освітній процес вимагає впровадження інноваційних технологій. Одним із нових напрямків є робота з персональним комп'ютером та використання його можливостей у фаховій підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва. Вивчення спеціальних комп'ютерних програм створює умови для прослуховування кожного голосу партитури окремо, по декілька голосів у будь-якій комбінації, усіх партій разом, а також використання різноманітних тембрів. Таким чином, за короткий проміжок часу студенти мають можливість ознайомитися з великою кількістю хорових партитур даного композитора, вивчити прийоми його хорового письма, сформувати досвід інтерпретації творі українських народних пісень різних жанрів, а також набути

певного рівня інформаційної грамотності, без якої важко уявити професійну діяльність сучасних фахівців.

Крім того, на всіх індивідуальних заняттях з хорового диригування важливо узагальнювати дії студента у його самостійній роботі над хоровою партитурою. Вони включають: 1) вироблення мети і програми діяльності; 2) визначення шляхів вирішення завдань аналізу партитури; 3) виконання програми; 4) контроль за виконанням. Студенти усвідомлюють, що ці дії необхідні при вивченні будь-якої хорової партитури, незалежно від її складності. Отже, для підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців мистецького профілю доцільно використовувати сучасні підходи до навчально-виховного процесу, зокрема інформаційні технології.

Висновки. У статті розглянуто деякі аспекти диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема читання хорових партитур. Окреслено етапи роботи над хоровою партитурою, запропоновано методи роботи над хоровою партитурою з використанням інформаційних технологій.

ДЖЕРЕЛА

1. Андреева Л.М. Методика преподавания хорового дирижирования / Л.А. Андреева. — М. : Музыка, 1969. — 120 с.
2. Живов В.А. Исполнительский анализ хорового преподавания / В.А. Живов. — М. : Музыка, 1987. — 95 с.
3. Психологічна енциклопедія. — Київ : Академвидав, 2006. — 424 с.

В статье рассмотрены некоторые аспекты дирижерско-хоровой подготовки будущего учителя музыкального искусства; освещены этапы работы над хоровой партитурой, предложены методы работы над ней с использованием информационных технологий.

Ключевые слова: дирижерско-хоровая подготовка, хоровая партитура, анализ хоровой партитуры, информационные технологии.

The article discusses some aspects of conducting and choral training of future music teachers; highlights the stages of work on the choir score, suggests the methods of work on it with the use of information technology.

Key words: *conducting and choral training, choral score, choral score analysis, information technology.*

УДК 378.147

Щербініна О.М.,

*доцент кафедри інструментально-виконавської підготовки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

У статті проаналізовано проблеми впровадження інформаційних технологій в систему фортепіанного навчання. Обґрунтовується значимість інформаційних технологій як невід'ємного компоненту фортепіанної підготовки студентів мистецьких факультетів. Наведено приклади власного досвіду автора створення та впровадження електронних засобів навчання у процес фортепіанної підготовки.

Ключові слова: *інформаційні технології, фортепіанна підготовка, електронні засоби навчання.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування вищої освіти України в умовах її інтеграції в європейський освітній простір та адаптації до світових стандартів вимагає концептуального перегляду традиційних підходів до організації навчального процесу. У галузі музичної освіти